

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

Loppuraportissa on tunnistettu kattavasti nykyjärjestelmän haasteita ja ehdotettujen uudistusten tavoitteet ovat ymmärrettäviä, mutta niiden kustannukset ja niistä aiheutuva työmäärä ovat varsinkin koronakriisin myötä yrityksille kohtuuttoman suuret sekä epäsuhdassa uudistuksen tavoitteisiin nähden.

Teleyritysten palvelut ovat pääsääntöisesti jälkilaskutettavia palveluja ja liittymäsopimukset tehdään täysi-ikäisten henkilöiden kanssa. Henkilötunnuksen uudistaminen ei poista teleyritysten tarvetta tarkistaa asiakkaidensa ikää tai joissain tilanteissa sukupuoltakaan. Henkilön ikä tarkistetaan sopimuksen teon yhteydessä, sisältöpalveluissa ikärajoitettua sisältöä katsottaessa, henkilön luottokelpoisuutta arvioitaessa (tarkoitus esim. rajoittaa nuorten aikuisten velkaantumista) ja yrityssovimusten osalta hyödyntäessä yrityksen prokuratietoja. Alle 18 vuotiaat eivät ole oikeustoimikelpoisia tekemään sopimuksia jälkilaskutettavista palveluista eikä holhoustoimilain mukaan oikeustoimi, jonka tekemiseen vajaavaltaisella ei ole oikeutta, sido häntä. Näin ollen, kun uusi ehdotettu tunnus ei kerro henkilön ikää, tulee jatkoehdotuksessa huolehtia siitä, että teleyrityksillä on oikeus saada pääsy ehdotuksessa mainittuihin lisätietoihin, jotta voidaan varmistaa henkilön ikä.

Loppuraportissa ehdotetaan, että lisätiedot (esim. em. syntymäaika tai ikä -tieto) olisi saatavissa väestötietojärjestelmästä, mutta tämä palvelu on todennäköisesti tarkoitus olla yksityisen puolen käyttäjille maksullinen. Yritysten tulisi siis maksaa joka kerta tarkistaessaan henkilön iän tai sukupuolen, kun aikaisemmin tieto on ollut saatavilla ilmaiseksi asiakkaan henkilötunnuksesta. Henkilötunnistetta täydentävän (erityisesti ikä) tiedon maksullisuus jatkossa on ongelmallista. Käytännössä tämä voi johtaa eri vaihtoehtoihin: yritykset voivat vaatia sopimuksen teon yhteydessä asiakkaalta hyväksytyä henkilötodistus/kortti/passi, josta näkyy myös syntymäaika tai harkita tarpeellisuutta tehdä maksullinen kysely. Kumpikin aiheuttaa enemmän virhetilanteita kuin nykyinen järjestely ja kasvattaa niin yritysten kuin mm Kelan ja muiden vastaavien toimijoiden kustannuksia.

Arvioidut kustannusvaikutukset

Työryhmän loppuraportissa ei ole vielä lainkaan arvioitu uudistuksen ja sen eri vaihtoehtojen kustannuksia ja muita vaikutuksia yksityisille organisaatioille. Yksittäisellä yrityksellä voi olla kymmeniä tai satoja eri järjestelmiä, joissa kaikissa on hetu-tietoja. Muutostyön tekeminen ja/tai teettäminen tekeminen kaikkiin järjestelmiin, rajapintoihin ja niiden toimivuuden testaaminen tarkoittaa mittavia kustannuksia, yksittäisille yrityksille todennäköisesti useita miljoonia.

On selvää, että uudistuksen kustannukset ovat merkittävät, joten ehdotuksia tulee muuttuneessa tilanteessa arvioida uudistuksen tavoitteisiin nähden uudestaan.

Muut vaikutukset

Ehdotuksessa uusia tunnuksia ryhdyttäisiin luomaan vuonna 2023. Tällöin yrityksillä tulisi olla jo järjestelmissä valmius ottaa vastaa uusi tunnus. Lisäksi yritysten järjestelmien tulisi voida käsitellä nykyistä ja uutta henkilötunnusta rinnakkain ja todennäköisesti tietojen pitäisi keskustella myös ristiin esim. tilanteessa, jossa henkilö haluaa välillä käyttää nykyistä henkilötunnusta mutta välillä uutta tunnusta. Ehdotus ei ota kantaa siihen, saavatko henkilöt itse valita siirtymäaikana kumpaa tunnusta he käyttävät yritysten kanssa esim. sopimusten teon yhteydessä tilanteessa, jossa yrityksellä on tarve tunnistaa henkilö. Ehdotuksessa tulisi miettiä myös mikä on yrityksen oikeusturva tilanteessa, jossa se ei ole kyennyt päivittämään järjestelmiään siirtymäkauden alussa ja henkilöllä on ainoastaan uusi tunnus käytössä ja yritys ei voi luotettavasti varmistua henkilön oikeustoimikelpoisuutta eli ikä -tietoa.

Loppuraportti ei ota kantaa myöskään uudistukseen liittyviin tietosuojavaikutuksiin ja yritysten oikeuteen käsitellä historiatietoa eli nykyistä hetu-tietoa ja sen säilyttämistä siirtymäajan jälkeen. Yritysten tulisi voida säilyttää tietoa niin kauan kuin yrityksellä on siihen lakisääteinen oikeus tai velvollisuus ja tieto tulisi poistettavaksi yrityksen itse määrittämien säilytysaikojen mukaisesti.

Aikataulu ja siirtymäajat

Ehdotettu siirtymäaika on riittämätön ja epärealistinen. Yritysten ja julkishallinnon järjestelmien tulisi voida käsitellä uutta ja vanhaa tunnusta rinnakkain jo vuonna 2023. Ehdotettujen muutosten suunnittelu, muutostyö ja testaaminen vaativat aikaa, eikä em. muutoksia viedä läpi vuodessa. Mahdollisen hallituksessa esityksessä, jossa uuden tunnuksen muoto lopullisesti lyödään lukkoon, tulee varata useamman vuoden mittainen suunnittelu ja muutostyöaika ennen kuin varsinainen siirtymäkausi alkaa.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Tirkkonen Tiina
DNA Oyj